

KÜLFÖLDI SZEMLE.

A BERLINI KOSZTÜM-MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK SZAKRENDSZERE.

DÉZSI LAJOSTÓL.

Berlin közhasznú és a művelődés szolgálatában álló intézeteinek száma a múlt évben ismét egy ujjal szaporodott, a mikor a báró Lipperheide-féle kosztüm ismertetőgyűjteményt ünnepélyesen megnyitották és átadták a közhasználatnak. Első és a maga nemében páratlan gyűjtemény ez, melyhez hasonlót más országokban hiába keresnénk. A berlini és bécsi iparművészeti múzeumok, a bajor nemzeti múzeum, a nürnbergi germáni a londoni National Portrait Gallery stb. muzeum, gyűjtöttek ugyan eddig is a népviseletre vonatkozó képeket, és műveket, de ezek az említett múzeumoknak csak kicsiny és mellékes részét képezik. A berlini kosztüm-ismertető gyűjtemény, melynek alapját báró Lipperheide 1870-ben vetette meg, kizárólag a kosztümismeret érdekeit kívánja szolgálni s e célból a képeket, képlapokat, könyveket, almanachokat és folyóiratokat vette fel gyűjtése körébe. Jelenlegi állományáról tájékoztat nyújtanak következő számadatok:

1. *Képek*: 686 olajfestmény, jobbára a XVI.—XIX. századból való családi arcképek, 200 miniatűr- és viaszkép stb.
2. *Képes lapok*: 2750 kézi rajz, 23,750 rézmetszet, fametszet és könyomat.
3. *Könyvek*: 45 kézirat, 4000 mű 5560 kötettel
4. *Almanachok*: 126 almanach 840 évfolyammal, a legrégebb 1740-ből, az első mely divatképet közöl 1776. évből.
5. *Folyóiratok*: 185 divatlap 1620 évfolyammal, mintegy 60,000 divatképpel, az 1777. évtől kezdve; 30 általános tartalmu illusztrált ujság 410 évfolyammal; 25 művészetre és iparra vonatkozó folyóirat 155 évfolyammal.

Hogy az igazgatóság e gazdag anyaggyűjtemény használatát megkönnyítse, az összes gyűjteményről illusztrált katalogust ad ki, melyből a múlt év végén meg is jelent a mutatófüzet, könyvtár és kézirat-katalogusának első füzeté.¹ Ugyanez közli a könyvtár könyvfelvételi szabályzatát, és a könyvtár szakrendszerét. Ez utóbbi, minthogy az első kísérlet e téren, bemutatjuk olvasóinknak:

I. Általános Kosztümismeret.

A. XVI-ik századi, B. XVII-ik századi, C. XVIII-ik századi, D. XIX. századi művek.

II. Ókori viselet.

A. Általános rész. B. Kelet ókori népei. C. Görögország és Italia a római birodalom elenyészéséig. D. Közép- és Észak-Európa népei a népvándorlásig.

III. Középkori és ujkori viselet.

A. Általában és több időszakokban. B. Egyes időszakokban. (4 alosztálylyal). C. Egyes országokban (16 alosztálylyal, országok szerint; ezek között második helyen áll: Ausztria-Magyarország).

IV. A viselet egyes részei.

Hajviselet és fejtakaró. B. Nyakravalók. C. Keztyű és karmantyú, bot és ernyő. D. Legyező. E. Mellfűző és arbroncsszoknya. F. Lábbeli. G. Ékszer-félék.

V. Az egyes rendek viseletei.

A. Uralkodók diszöltözete, udvari és hivatalos öltözet. B. Egyházi viselet. C. Rendi viselet (3 alosztálylyal). D. Polgári rendek. (Szövetkezetek és czéhek, tanulók, zenészek, bányászok stb.) E. Hadi viselet (4 alosztálylyal).

VI. Különös alkalmi viselet.

A. Ünnepelek (5 alosztálylyal). B. Testgyakorlatok és játékok (3 alosztálylyal). C. Színházi, fantázia- és álarcjelmezek (3 alosztálylyal).

VII. A viselet eszthetikája és egészségtana.

VIII. Törvények és tilalmak. (Ruhára vonatkozó rendeletek).

¹ Katalog der Freiherrlich von Lipperheide'schen Sammlung für Kostümwissenschaft mit Abbildungen. III. Abtheilung: Büchersammlung 1. Band. Berlin, 1896.

IX. A viseletre vonatkozó vitairatok és szatirák, torz- és gunyképek.

X. A művészet és ipar a viselet szoióálatában.

A. Általános rész (2 alosztálylyal). B. Szabászat és rokonneműek (3 alosztálylyal). C. Szövés és női kézimunkák (5 alosztálylyal). D. A ház diszítése (8 alosztálylyal).

XI. Segéd tudományok.

A. Encziklopédiák és szótárak. B. Történeti tudományok (3 alosztálylyal). C. Művészet-történet (2 alosztálylyal). D. Grafikai művészetek (4 alosztálylyal). E. Könyvészet (2 alosztálylyal). F. Könyvtártan. (3 alosztálylyal: 1. Általános rész. A könyvtárak berendezése és igazgatása. 2. Egyes nyilvános könyvtárak, helyek szerint. 3. Egyes magánkönyvtárak, tulajdonosok nevei szerint). G. Műgyűjtemények és kiállítások katalogusai (3 alosztálylyal).

A legrégibb munka, mely a könyvtár birtokában van, az 1567-ben Párisban nyomtatott: *Recueil de la diuersité des habits, qui sont de present en usage, tant es pays d'Europe, Asie, Affrique et Isles sauvages, Le tout fait apres le naturel.* A katalogus tartalmából felemlitünk néhány érdekesebb művet, mely minket is közelebről érdekel. A 13. lapon egy kiadatlan képgyűjtemény van felemlítve a következő czimmel: »*Trachtenbuech. Darinen viller Volckher vnnd Nationen Claidung vnnd zier begrüffen weliche nit allain lustig zu sechen, Sonderen auch Nutzlich zue aller zier zu gebrauchen Mit groser müehe vnnd arbit zuesammen getragen vor Nie gesechenn volendent. Anno 1580. Primo May*«, mely először a férfi, azután a női viseletet ismerteti s 3a-4b. lapjain I. Ferdinánd, II. Miksa, II. Rudolf arczképeit közli, a 11a-15b. lapokon, a török, keleti, görög, lengyel viselet között a magyar is előfordul. A magyar női viselet kimaradt, legalább a jegyzék nem említi. Hasonlóképen érdekes egy 1580—1600-ból származó képgyűjtemény (»*Anonymes Trachtenwerk in Radirung*«) melynek két csonka példánya van a könyvtárban s az egyikben hét (szinezett) tábla ismerteti Szlavónia, Lengyelország, Magyarország és Szarmácia viseleteit, a másik példányban ez országoknak összesen 10 tábla van szentelve. E nagy és érdekes műből, mely-

nek illusztrációit részben már modern írók is felhasználták, eddig ezekkel együtt összesen csak öt példány ismeretes: a párisi példány 373 fekete nyomású táblával, a boroszlói egyetemi könyvtár példánya 331 színezett táblával és a müncheni kir. udvari és állami könyvtár példánya 319. szintén színezett táblával, s a most említett két berlini példány; a párisiban az említett országok 16, a boroszlóiban 12, a müncheniben 14 képpel vannak képviselve. Megtaláljuk a katalogusban Amman Jost 1586. évben megjelent művét is, mely már nálunk is inkább ismeretes és a mely Magyarországot már a czimben is megnevezi: *Im Frauvenzimmer Wirt vermeldt von allerley schönen kleidungen vnnnd Trachten der Weiber hohes und nidern Stands wie man fast an allen Orten geschmücket vnnnd gezieret ist Als Teutsche Welsche Frantzösische Engellendische Niderländische Böhemische Ungerische und alle anstossende Länder. Durchausz mit neuwen Figuren gezieret dergleichen nie ist ausgangen. Jetzt und erst durch den weiterühmbten Jost Amman wonhafft zu Nürnberg gerissen. M. D. LXXXVI. Getruckt zu Frankfurt am Mayn in Verlegung Sigmund Feyrabends.* Még több bennünket érdeklő műveket találunk e katalogusban, melyeket hosszú lenne rendre felsorolni, e mutatóvanyval csak a régi magyar viselet iránt érdeklődők figyelmét kívántuk rá felhívni.

A diszes kiállítású s meglepő műizléssel készült katalogus használhatóságát nagyban emeli az a helyes módszer, melyet a szerkesztőség az egyes könyvczimek felvételében alkalmazott t. i. hogy nem elégedtek meg a bibliografiai pontos könyvczimmel, hanem a nevezetesebb és ritkább műveknek tartalmát is ismer-tetik, s a hol csak ki lehetett deríteni, mindenütt megnevezik a festőt vagy metszőt, ki a képeket készítette s így e mű eredeti czélján kívül más fontos szolgálatot is teljesít: nemcsak a könyvtári állományáról hanem a kosztüm egész irodalmáról áttekintő képet nyújt; hogy a szöveget diszító képmutatványok e czélt szintén nagyon elősegítik, azt aligha szükséges hangsúlyoznunk.